

ROLA OSOBY PRZEDSIĘBIORCY W ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI INDYWIDUALNEJ

Wprowadzenie

Opracowanie prezentuje wyniki badań własnych, prezentowanych przez autorkę, na grupie firm powstałych w wyniku samozatrudnienia, których właściciele uruchomili swoją działalność gospodarczą w województwie łódzkim oraz śląskim dzięki pożyczce z odpowiedniego Powiatowego Urzędu Pracy.

Badania przeprowadzone metodą ankietową oraz case study (dodatkowo dla potwierdzenia przyjętych hipotez) umożliwiły scharakteryzować badaną próbę oraz określić czynniki, które wpływają na sukces firm samozatrudnieniowych. Dzięki zastosowaniu analizy regresji wielorakiej autorka mogła wyciągnąć wnioski i określić, że wiek, wykształcenie oraz doświadczenie zawodowe zdobyte przed okresem bezrobocia wpływają na sukces badanych firm, przyczyniając się jednocześnie do rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej w Polsce.

Przedsiębiorczość jako zespół cech wyróżniających przedsiębiorcę na rynku

Przedsiębiorca odgrywa najważniejszą rolę w organizowaniu i zarządzaniu przedsiębiorstwem. To od niego zależy czy pomysł na przedsiębiorczość zostanie zrealizowany i w przyszłości przyniesie zamierzone korzyści, zarówno materialne, jak i niematerialne. Typ człowieka przedsiębiorczego uosabia samodzielność, twórcze myślenie, niezależność i gotowość do podejmowania ryzyka. Przedsiębiorca, posiadający niezbędne cechy osobowe do prowadzenia przedsiębiorstwa poradzi sobie również z często trudną procedurą związaną z założeniem firmy, zebraniem funduszy niezbędnych do działalności przedsiębiorstwa, itp.

W słowniku języka polskiego przedsiębiorca jest określany jako człowiek, który prowadzi jakieś przedsiębiorstwo na własny rachunek; jest właścicielem przedsiębiorstwa, fabrykantem, przemysłowcem (Szymczak, 1994).

Przedsiębiorca jest przed przedsiębiorstwem, to on kierując się motywem zysku, zakłada je, angażując powierzone mu lub swoje zasoby majątkowe, podejmując decyzje w warunkach niepewności i to on ponosi związane z tym ryzyko. Przedsiębiorca to kluczowa postać w przedsiębiorstwie, jest on głównym czynnikiem sprawczym w przedsiębiorstwie i motorem postępu ekonomicznego. Jeżeli jest właścicielem kapitału przedsiębiorstwa, to ma prawo do dysponowania zyskiem (Sudoł, 2002, s.27).

Analizowanie przedsiębiorczości poprzez zespół cech przedsiębiorcy oznacza koncentrację na cechach osobowych oraz psychologicznych źródłach przedsiębiorczości bądź szerzej – na uwarunkowaniach rozwoju przedsiębiorczości (Safin, 2002,s.15).

Przedsiębiorca musi charakteryzować się pewnymi określonymi cechami, dzięki którym wyróżnia się na rynku jako osoba, która może odnieść na nim sukces (Dowgiałło, 1996, s. 176). Sukces ten związany jest nie tylko z wejściem na rynek nowych produktów czy usług (z powstaniem nowego przedsiębiorstwa), ale również z pozostaniem na rynku wśród konkurencji. Ponadto powinien cechować się pewnymi cechami, które mogą ułatwić mu prowadzenie własnej firmy, prowadząc bezpośrednio do sukcesu, czyli rozwoju przedsiębiorczości.

Analizując merytorycznie słowo „przedsiębiorczość” i zgadzając się z poglądem, że

jest to zachowanie osobnicze, można łączyć przedsiębiorczość z pewną skłonnością danego człowieka, który jak to się mówi „ma we krwi” trafność podejmowania decyzji, który potrafi zawsze znaleźć się we właściwym miejscu o właściwej porze itp. Tak rozpatrywana przedsiębiorczość jest naturalną wrodzoną dyspozycyjnością w zachowaniu danego przedsiębiorcy, która wyróżnia określoną osobę spośród innych (Milian, 2000, s. 15-22).

Wymiar osobowy przedsiębiorcy obejmuje nie tylko warstwę psychologiczną, ale również zespół cech, które wpływają na działania przedsiębiorcy. W literaturze przedmiotu do istotnych zmiennych osobowych wpływających na działanie przedsiębiorcze zalicza się indywidualny system wartości, wcześniejsze doświadczenia (w tym zadowolenie z dotąd wykonywanej pracy), umiejętności menedżerskie, wiek, wykształcenie oraz płeć.

Doświadczenie zawodowe może w różnorodny sposób wpływać na decyzje przedsiębiorcze, w szczególności na decyzję o rozpoczęciu działalności, może również wpływać na decyzje o wyborze rodzaju działalności gospodarczej oraz na późniejszą efektywność podjętego przedsięwzięcia. Doświadczenie zawodowe przedsiębiorcy jednak nie zawsze determinują decyzje przedsiębiorcze. Przykładem mogą tu być sytuacje, gdy osoby kończące studia lub inne osoby rozpoczynając własną działalność gospodarczą, nie posiadają wcześniejszego doświadczenia zawodowego, a mimo to przyczyniają się do rozwoju przedsiębiorczości. Związek pomiędzy decyzją o utworzeniu własnej firmy a oceną dotychczas wykonywanej pracy zawodowej pozwoliła na sformułowanie przez amerykańskich badaczy tezy o następującym stwierdzeniu: istnieje ścisły związek pomiędzy brakiem satysfakcji z dotąd wykonywanej pracy a decyzją przedsiębiorczą, przy czym jest bardziej prawdopodobne, że osoby niezatrudnione podejmują taką decyzję częściej niż osoby już gdzieś pracujące. Większy wpływ na decyzję przedsiębiorczą można przypuszczać ma rodzaj niezadowolenia połączony z brakiem satysfakcji ze stosunków pracy z przełożonym, z współpracownikami oraz z niezadowoleniem z treści pracy i zajmowanej pozycji w organizacji.

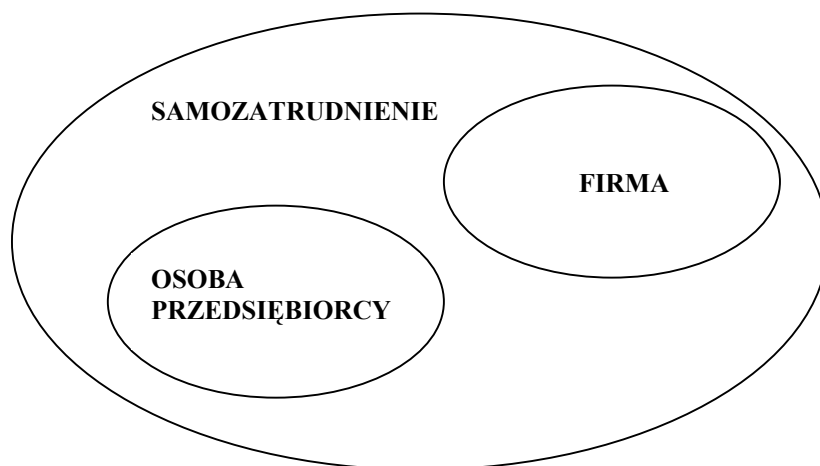
Umiejętności menedżerskie nie są istotną zmienną wpływającą na decyzje przedsiębiorców, ale ich wpływ ujawnia się w kolejnych etapach rozwoju firmy (przedsięwzięcia). Natomiast na decyzje przedsiębiorcze, jak i na rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej oraz jej efektywność wpływają wiek, wykształcenie i płeć przedsiębiorcy (Kraśnicka, 2002, s. 92-93).

Istota i pojęcie przedsiębiorczości indywidualnej

Tradycyjnie przedsiębiorczość postrzegana była jako zjawisko związane z uruchamianiem i prowadzeniem małego przedsiębiorstwa, obecnie tę definicję można odnieść do samozatrudnienia jako przejawu przedsiębiorczości indywidualnej, wśród osób, które chcą prowadzić własne małe przedsiębiorstwo (Kamerchen, 1993, s. 542-543.). Zwrot „przedsiębiorczość indywidualna” powinna kojarzyć się z samozatrudnieniem i być rozpatrywana zarówno pod względem ekonomicznym, jak i socjologicznym (Lemańska-Majdzik, Stawasz, 2007, s. 29-42).

Samozatrudnienie jest kategorią socjologiczno-ekonomiczną, na której w ostatnich latach często koncentruje się uwaga osób zajmujących się problemami przedsiębiorczości. Pojęcie to definiowane jest w różny sposób, w zależności od kontekstu w jakim termin jest używany (Piasecki, 1998, s. 97).

Rysunek 1. Obszar zjawiska samozatrudnienie

Źródło: Opracowanie własne.

Zjawisko samozatrudnienia, które łączy osobę przedsiębiorcy z firmą. Samozatrudnienie to miejsce pracy przedsiębiorcy, który prowadzi działalność gospodarczą na własny rachunek (rysunek 1).

Samozatrudnienie, praca na własny rachunek, indywidualna działalność gospodarcza, działalność na własny rachunek, działalność gospodarcza osób fizycznych, firma jednoosobowa – to wiele nazw na oznaczenie w praktyce takiej samej sytuacji, w której osoba fizyczna podejmuje działalność gospodarczą na własny rachunek i na własne ryzyko¹. Samozatrudnienie jest najprostszą formą i przejawem przedsiębiorczości. Firma i osoba przedsiębiorcy w samozatrudnieniu stanowią jedność i nie można rozpatrywać tych dwóch elementów oddzielnie (Dictionary.LaborLawTalk.com).

Z punktu widzenia teorii przedsiębiorczości samozatrudniający jest przedsiębiorcą (Piasecki, 1998, s 97). Z punktu widzenia rynku pracy samozatrudnienie jest alternatywnym sposobem zatrudniania, gdyż przedsiębiorca zakładając własną firmę na zasadach samozatrudnienia przede wszystkim myśli o tym, aby mieć zatrudnienie.

W Raporcie (Raport, 2004, s. 219) o stanie sektora MSP w Polsce pojęcie samozatrudnienia pod względem formy organizacyjno-prawnej rozumiane jest jako:

- samodzielne przedsiębiorstwo bez określonej formy prawnej (zakład osoby fizycznej, przedsiębiorstwo jednoosobowego właściciela),
 - spółka osobowa prawa handlowego – spółka jawna,
 - jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.
- Natomiast uwzględniając kryterium przedmiotowe można wyróżnić:
- pozarolniczą działalność gospodarczą wykonywaną samodzielnie lub w formie spółki cywilnej,
 - działalność wykonywaną osobiście.

Z powyższych zapisów wynika, że zjawisko samozatrudnienia związane jest z przedsiębiorcą, który zakłada własną firmę. Zatrudnienie w takim przedsiębiorstwie początkowo znajduje wyłącznie jej właściciel, a forma prawna firmy to najczęściej indywidualna działalność osoby fizycznej. W miarę rozwoju i wzrostu firmy może ona

¹ W literaturze przedmiotu bardzo często używa się również dla określenia samozatrudnienia pojęcia mikroprzedsiębiorstwo, czy mikroprzedsiębiorca.

zwiększać swoje zatrudnienie, obszar działalności, liczbę klientów, jak i zmienić formę prawną prowadzenia działalności, jednak nadal założyciela takiej firmy określać się będzie osobą samozatrudnioną, a firmę nazywać samozatrudnieniową.

Na podstawie literatury tematu można wyróżnić trzy grupy przedsiębiorców podejmujących decyzję o samozatrudnieniu (www.samozatrudnienie.pit.pl):

- pierwsza grupa osób to założyciele, którzy pragną stworzyć od podstaw przedsiębiorstwo, osoby te rozwijają swoje przedsiębiorstwo poprzez zatrudnienie pracowników, podwykonawców, poprzez zakup majątku trwałego służącego prowadzonej działalności gospodarczej; zarabiają w ten sposób na życie i czerpią z tego satysfakcję zawodową – ta grupa to przede wszystkim klasyczni przedsiębiorcy.
- druga grupa to osoby, które pragną wykonywać swoją działalność jako wolny zawód na rzecz wielu zleceniodawców korzystając ze swobody, jaką daje samodzielna organizacja pracy. Osoby takie to samozatrudnieni sensu stricto. Przykładami osób samozatrudnionych mogą być: adwokaci, doradcy podatkowi, architekci, różnego rodzaju konsultanci czy tłumacze.
- trzecią grupę stanowią pracownicy, którzy ze względu na spodziewane korzyści ekonomiczne lub nakłonieni do tego przez pracodawcę podejmują czy kontynuują karierę pracowniczą, działając formalnie w ramach prowadzonej przez siebie pozarolniczej działalności gospodarczej. Tego typu samozatrudnieni narażeni są z jednej strony na większe ryzyko utraty pracy niż pracownicy najemni. Jednak z drugiej strony to właśnie uproszczenia płynące ze sposobu ich zatrudnienia mogą skłaniać pracodawców do zawierania z nimi umów (tę grupę można nazwać przedsiębiorcami z konieczności).

Samozatrudnienie rozpatrywane jest również jako jedna z form zatrudnienia. Osoby samozatrudnione to osoby pracujące na własny rachunek, czyli samodzielnie lub korzystając z pomocy członków rodziny lub zatrudniając pracowników najemnych, prowadzą działalność gospodarczą. W ostatnich latach coraz bardziej popularne w ramach samozatrudnienia staje się też świadczenie usług, zarówno w ramach prowadzonej działalności, jak i na rzecz innych podmiotów (Pisarczyk, 2003, s. 134).

Samozatrudnienie definiowane jako przedsiębiorczość indywidualna postrzegane jako zjawisko socjologiczno-ekonomiczne ma swoje ograniczenia i atrybuty. Ograniczenia to przede wszystkim brak dostępu do kapitału, który w bezpośredni sposób wpływa na rozwój tego typu małych firm. Natomiast do podstawowych atrybutów indywidualnej przedsiębiorczości zaliczyć można m.in. indywidualną własność, z którą wiąże się całkowita identyfikacja właściciela z sukcesem firmy, pełną niezależność w podejmowaniu decyzji i całkowite zaangażowanie w działalność firmy, kompleksowy charakter zarządzania firmą czy mało zbiurokratyzowany system kontroli (Lemańska-Majdzik, 2006).

Pomimo barier ograniczających rozwój samozatrudnienia, nowi przedsiębiorcy coraz chętniej myślą o podjęciu własnej działalności gospodarczej na zasadach samozatrudnienia. Analizując plusy i minusy prowadzenia takiej działalności, coraz więcej pracowników najemnych, jak i absolwentów myśli o pracy na własny rachunek. Osoby samozatrudnione są bardziej usatysfakcjonowane zawodowo niż pracownicy najemni (Blanchflower, 2000, s. 26).

Charakterystyka osoby przedsiębiorcy w świetle badań własnych

Podstawowe informacje o badaniach

Badania ankietowe², Sukces firmy samozatrudnieniowej, przeprowadzone zostały na

² Narzędziem badawczym podczas badań były kwestionariusze ankiety, zbudowane w większości z pytań za-

grupie przedsiębiorców, którzy jako bezrobotni uzyskali pomoc z Powiatowych Urzędów Pracy w Łodzi, Częstochowie, Radomsku, Dąbrowie Górniczej i Chorzowie w postaci pożyczki, dzięki której uruchomili działalność gospodarczą na zasadach samozatrudnienia w latach 1997 – 2001. Badania miały na celu charakterystykę firm samozatrudnieniowych w Polsce oraz określenie czynników ich sukcesu na rynku.

Ankieta – Sukces firmy samozatrudnieniowej – składała się z czterech grup tematycznych, takich jak:

- charakterystyka przedsiębiorcy,
- opis/charakterystyka stanu firmy,
- ocena własnej działalności gospodarczej,
- motywy podjęcia działalności gospodarczej a wsparcie małej przedsiębiorczości,
- rozwój a sukces firmy na rynku.

Badania odbyły się na grupie firm co najmniej czteroletnich, gdyż miało to decydujące znaczenie przy określaniu czynników sukcesu firmy i ich wpływu na rozwój przedsiębiorczości indywidualnej.

Łącznie w Powiatowych Urzędach Pracy w Łodzi, Częstochowie, Radomsku, Dąbrowie Górniczej i Chorzowie w latach 1997-2001 udzielono 930 pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej na zasadach samozatrudnienia dla osób bezrobotnych. W okresie badań ankietowych rozpoczętą działalność prowadziło zaledwie 364 przedsiębiorców. Dlatego też badaniem objęto 364 przedsiębiorców, gdyż tylko taka część respondentów prowadziła nadal właściwą dla badania działalność gospodarczą.

Charakterystyka badanych przedsiębiorców samozatrudnionych

Przeprowadzone badania wskazały następujące – prezentowane poniżej – rezultaty. Wśród 101 przedsiębiorców samozatrudnionych – 50,5% osób stanowiły kobiety, zaś 49,5% osób to mężczyźni.

Tabela 1. Liczba kobiet/mężczyzn w poszczególnych przedziałach wiekowych

	Poszczególne przedziały wiekowe				Razem
	18 – 29 lat	30 – 39 lat	40 – 49 lat	50 – 59 lat	
Mężczyźni	10	16	15	9	50
Kobiety	5	14	23	9	51
Ogółem w poszczególnych grupach wiekowych	15	30	38	18	101

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań.

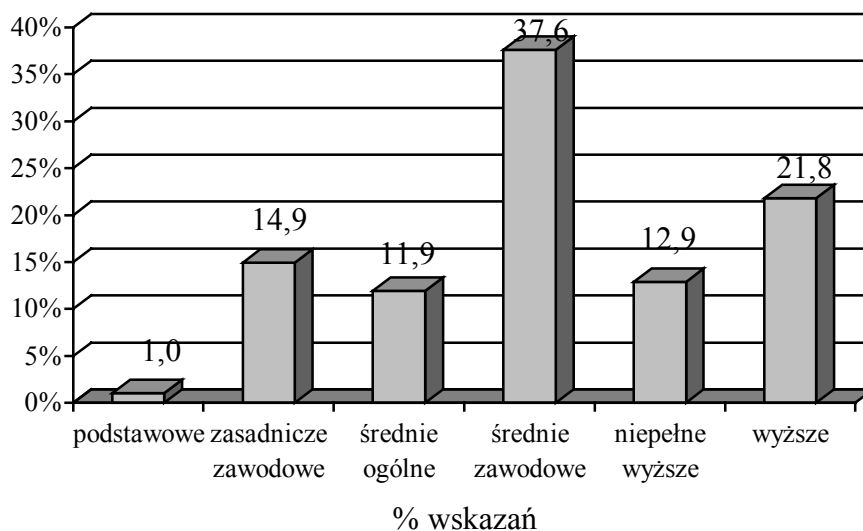
Największą grupę samozatrudnionych stanowią przedsiębiorcy w przedziale wieku od 40 do 49 lat, bo aż 38%, natomiast najmniejszą w przedziale wieku od 18 do 29 lat, 15%. Najliczniej wśród kobiet reprezentowany był przedział wieku od 40 do 49 lat, natomiast u mężczyzn odpowiednio od 30 do 39 lat (tabela 1).

Z przeprowadzonych badań wynika, że wśród osób samozatrudnionych, którzy uzyskali pomoc finansową w postaci pożyczki z PUP na uruchomienie własnej działalności gospodarczej dominowali przedsiębiorcy o wykształceniu średnim zawodowym i stanowili oni

mkniętych, ułatwiających wybór odpowiedzi. Badanie zostało przeprowadzone metodą korespondencyjną (pocztową).

aż 37,6% wszystkich przedsiębiorców. Najmniej liczną grupą okazali się przedsiębiorcy z wykształceniem podstawowym, gdyż stanowili zaledwie 1% (porównaj wykres 1).

Wykres 1. Poziom wykształcenia przedsiębiorców samozatrudnionych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań.

Dla porównania w badaniach kondycji sektora MSP przeprowadzonego przez Polską Konfederację Pracodawców Prywatnych (Bobińska, 2002) sprawdzono wykształcenie właścicieli firm sektora MSP. Okazało się, że prawie 55 % skończyło szkołę średnią, a 7,5 % ma wykształcenie zaledwie zasadnicze. Zdaniem przedstawicieli PKPP to zła wiadomość, bo trudno o kreatywność i szybkie dostosowywanie się do zmian tam, gdzie brakuje wiedzy.

Tabela 2. Rodzaj wykształcenia a płeć przedsiębiorcy

	Wykształcenie						Razem
	Podstawo- -we	Zawodowe	Średnie ogólne	Średnie zawodowe	Niepełne wyższe	Wyższe	
Mężczyźni	1	12	6	15	5	11	50
% kolumny	100	80	50	39,47	38,46	50	
Kobiety	0	3	6	23	8	11	51
% kolumny	0	20	50	60,53	61,54	50	
Ogółem w grupie	1	15	12	38	13	22	101
% kolumny	100	100	100	100	100	100	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań.

Z badań firm samozatrudnionych wynika, że kobiety są lepiej wykształcone niż mężczyźni, gdyż większa liczba kobiet należy do grupy osób z wykształceniem niepełnym wyższym i średnim zawodowym. Natomiast w grupie osób z wykształceniem wyższym oraz średnim ogólnym kobiety stanowią taką samą liczbę osób, jak mężczyźni (tabela 2).

Wśród właścicieli firm samozatrudnieniowych około połowa przedsiębiorców posiadała doświadczenie związane z prowadzeniem działalności gospodarczej zdobyte przed okre-

sem bezrobocia (47,5%). Duża grupa przedsiębiorców posiadających doświadczenie w prowadzeniu własnej działalności, świadczyć może o tym, że pierwsze kroki w roli przedsiębiorców nie były dla nich łatwe. Jednak chęci i brak perspektyw na rynku pracy spowodowały, że osoby, którym nie udało się wcześniej przetrwać na rynku z własną firmą, postanowiły spróbować jeszcze raz. Zdobyte w ten sposób doświadczenie być może przyczyniło się do odniesienia sukcesu ich firmy. Faktem jest, że właściciele przedsiębiorstw posiadający doświadczenie w prowadzeniu własnej firmy, chcąc nie dopuścić do upadku czy likwidacji firmy, stali się „lepszymi” przedsiębiorcami.

Przedsiębiorcy samozatrudnieni odpowiadając na pytanie dotyczące rodzaju wykonywanej pracy przed okresem bezrobocia pozwolili na określenie swojej sytuacji zawodowej sprzed okresu bezrobocia. Przedsiębiorcy pracujący na własny rachunek czyli posiadający własną firmę przed okresem bezrobocia, to osoby z wykształceniem średnim zawodowym. W zakładach państwowych pracowało łącznie 30 przedsiębiorców, najwięcej przedsiębiorców z wykształceniem średnim zawodowym (15 respondentów), a wśród nich 10 osób stanowiły kobiety. Wśród przedsiębiorców z wykształceniem wyższym najliczniejsza grupa pracowała w prywatnej firmie, natomiast respondenci ze statusem absolwenta to osoby z wykształceniem średnim zawodowym (tabela 3).

Tabela 3. Rodzaj wykonywanej pracy przed okresem bezrobocia a wykształcenie i płeć

		Wykształcenie (%)						
		Podstawowe	Zawodowe	Średnie ogólne	Średnie zawodowe	Niepełne wyższe	Wyższe	Razem
Rodzaj wykonywanej pracy przed okresem bezrobocia	Praca na własny rachunek	0	3	0	9	2	5	19
	Praca w zakładzie państwowym	0	3	4	15	6	2	30
	Praca w firmie prywatnej	1	8	7	8	5	11	40
	Status absolwenta	0	0	1	5	0	3	9
	Praca w zakładzie państwowym oraz w firmie prywatnej	0	1	0	1	0	1	3
Ogółem		1	15	12	38	13	22	101

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań.

Wpływ osoby przedsiębiorcy na sukces jego firmy – wyniki badań własnych

W założeniach badania za główny cel przyjęto określenie czynników, które przyczyniają się do osiągnięcia sukcesu przez firmy powstałe w wyniku samozatrudnienia, a tym samym wpływają na rozwój przedsiębiorczości indywidualnej. Aby móc określić czynniki sukcesu najpierw należy wyróżnić miary sukcesu, dzięki którym będzie można zmierzyć sukces firm powstałych w wyniku samozatrudnienia.

Na podstawie badań literaturowych i analizy zebranego materiału badawczego okre-

ślono następujące miary sukcesu:

- zwiększenie podstawowego zasięgu działalności firmy,
- wzrost liczby klientów,
- wzrost liczby zatrudnianych pracowników,
- wzrost przychodów z działalności firmy.

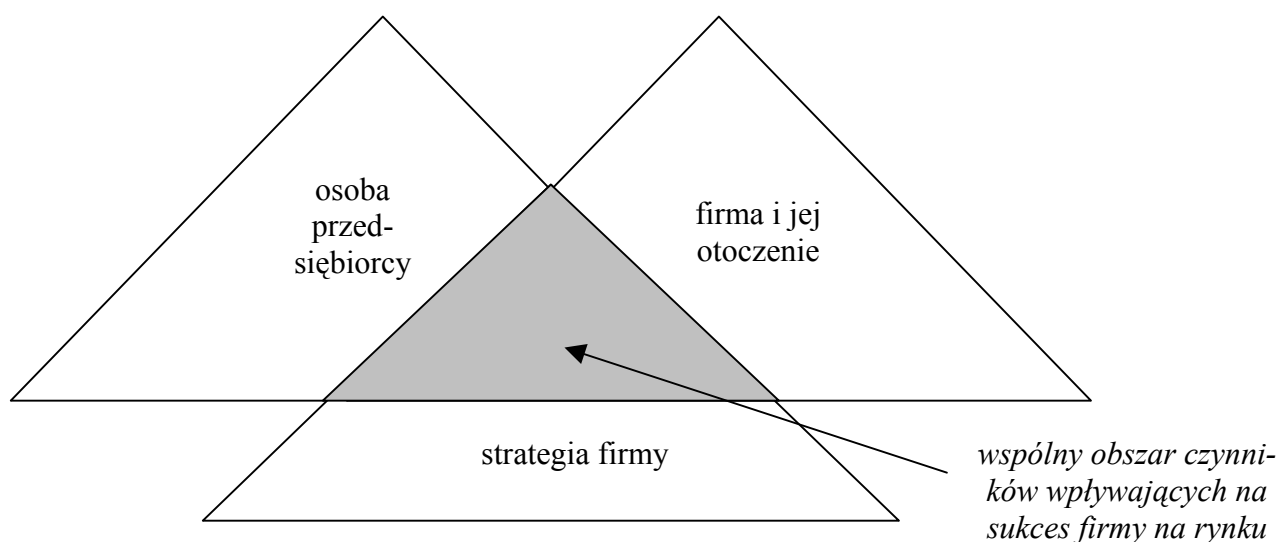
Przyjęte miary mogą w precyzyjny sposób pomóc znaleźć te czynniki, które wpływają na sukces i powodzenie firm powstałych wyniku samozatrudnienia.

Analiza zebranego materiału badawczego opiera się na modelu, w którym przedstawione zostały w prosty schematyczny sposób trzy obszary, do których zaliczyć można (rysunek 2):

- osobę przedsiębiorcy (założyciela),
- firmę i jej otoczenie,
- strategię przyjętą przez firmę.

spośród których, wyłonione zostaną czynniki wpływające na sukces firmy samozatrudnieniowej na rynku³.

Rysunek 2. Model sukcesu firmy samozatrudnieniowej

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie wyników badań własnych określone zostały cechy przedsiębiorcy charakteryzujące jego osobę, do których zaliczyć można:

- płeć (kobieta / mężczyzna),
- wiek (18-29 / 30-39 / 40-49 / 50-59 / 60 i więcej),
- wykształcenie (podstawowe / zasadnicze zawodowe / średnie ogólne / średnie zawodowe / pełne wyższe / wyższe),
- doświadczenie w prowadzeniu działalności gospodarczej (tak / nie).

Przeprowadzenie analizy regresji wielokrotnej dla określenia zależności między wymienionymi cechami (wektorem zmiennych niezależnych) a kolejnymi miarami sukcesu firmy (zmiennymi zależnymi) pozwoliło wskazać te cechy przedsiębiorcy, które sprzyjają sukcesowi, czy też można powiedzieć ułatwiają sukces firmy na rynku. W tym przypadku na-

³ W tym miejscu należy wspomnieć, iż w założeniach niniejszego artykułu rozpatrujemy jedynie jeden obszar – osobę przedsiębiorcy.

zwać je będzie można czynnikami sukcesu firm powstałych w wyniku samozatrudnienia w obrębie osoby przedsiębiorcy⁴.

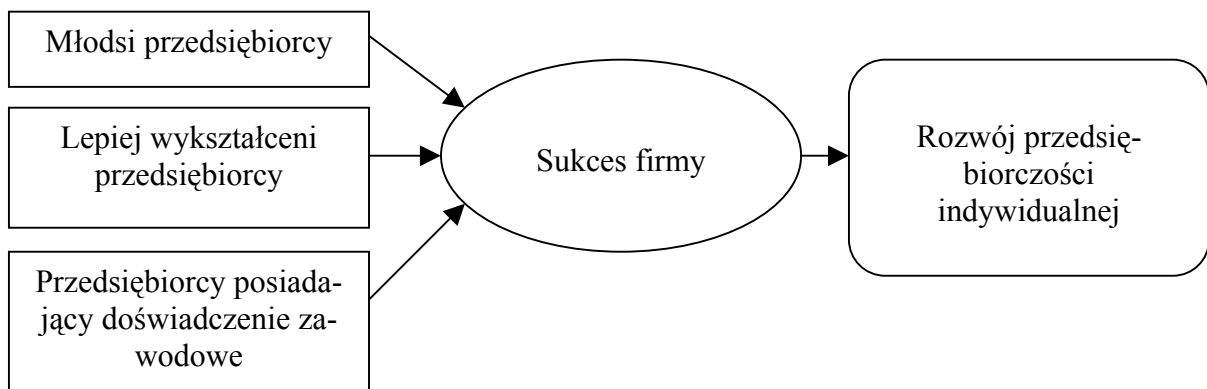
Poszukiwanie predyktorów poszczególnych zmiennych zależnych, takich jak ustalone miary sukcesu dokonuje się spośród następujących zmiennych niezależnych:

- płeć,
- wiek,
- wykształcenie,
- posiadanie doświadczenia w prowadzeniu własnej działalności.

W wyniku przeprowadzonej analizy regresji wielorakiej można przewidywać, że:

- zasięg prowadzonej działalności częściej zwiększać będą przedsiębiorcy młodsi i o wyższym wykształceniu,
- liczbę klientów częściej zwiększać będą kobiety w młodszym wieku posiadające doświadczenie w prowadzeniu własnej działalności gospodarczej,
- po drugim roku działalności przychody zwiększać będą przedsiębiorcy lepiej wykształceni,
- po trzecim roku działalności przychody firmy zwiększać będą przedsiębiorcy młodsi,
- po czwartym roku działalności przychody firmy zwiększać będą przedsiębiorcy młodsi,
- po piątym roku działalności przychody zwiększać będą przedsiębiorcy młodsi – podsumowując przeprowadzoną analizę regresji wielokrotnej w kolejnych pięciu latach działalności firm samozatrudnieniowych wnioskować można, że przychody z działalności firmy zwiększać będą przedsiębiorcy młodsi oraz lepiej wykształceni.

Rysunek 3. Czynniki osobowe przedsiębiorcy w rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie wniosków szczegółowych można założyć, iż rozwój przedsiębiorczości indywidualnej zależy będzie od przedsiębiorców zakładających firmy na zasadach samozatrudnienia. W wyniku czego można wnioskować, że czynnikami znaczącymi i wpływającymi na rozwój przedsiębiorczości indywidualnej są (rysunek 3):

- wiek przedsiębiorcy – im przedsiębiorca młodszy, tym prawdopodobieństwo odniesienia sukcesu większe,
- wykształcenie przedsiębiorcy, im wyższe tym sukces pewniejszy.

Mniejsze znaczenie dla sukcesu, wśród czynników określających przedsiębiorcę,

⁴ Sukces firm powstałych w wyniku samozatrudnienia, a więc ich przetrwanie i rozwój należy utożsamiać z rozwojem przedsiębiorczości indywidualnej.

ma płeć przedsiębiorcy oraz posiadane doświadczenie w prowadzeniu działalności gospodarczej zdobyte przed okresem bezrobocia. Jednakże w przypadku płci przedsiębiorcy – to kobiety są tymi przedsiębiorcami, którym łatwiej jest odnieść sukces na rynku. Natomiast posiadane doświadczenie z kolei ułatwia przedsiębiorcom odniesienie sukcesu, ale nie jest czynnikiem decydującym.

Podsumowanie

Samozatrudnienie jako zjawisko przedsiębiorczości indywidualnej w ciągu ostatnich paru lat stało się bardzo popularną formą aktywności zawodowej, zarówno wśród młodych osób wchodzących na rynek, bez doświadczenia, jak i wśród osób starszych, doświadczonych przedsiębiorców. Samozatrudnienie to również szansa dla osób bezrobotnych, które tylko w taki sposób, zakładając własną firmę, mogą rozpocząć „przygodę” z przedsiębiorczością. Można powiedzieć, że zjawisko rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej jest sytuacją pozytywną zarówno dla samych zainteresowanych, czyli przedsiębiorców, jak i dla rozwoju gospodarczego kraju.

Proces przedsiębiorczości kojarzony najczęściej z sytuacją zakładania przedsiębiorstwa wymaga od przedsiębiorcy posiadania szczególnych cechy. Zespół odpowiednich cech wyróżniających przedsiębiorcę na rynku jest atutem dla każdego przyszłego właściciela firmy. Dotychczasowe badania wskazują, że typ człowieka przedsiębiorczego uosabia samodzielność, twórcze myślenie, niezależność i gotowość podejmowania ryzyka. Ponadto zespół cech charakteryzujących przedsiębiorcę, tj. płeć, wiek, wykształcenie oraz posiadane doświadczenie w zakresie zarządzania firmą ułatwia przedsiębiorcy odniesienie sukcesu zarówno w dziedzinie zarządzania, jak i własnego sukcesu osobistego. Nie bez znaczenia okazuje się również otoczenie firmy, które w znaczący sposób wpływa na jej rozwój.

Badania firm powstałych w wyniku samozatrudnienia wskazały, że największą grupę stanowią przedsiębiorcy w przedziale wieku od 40 do 49 lat - 38%, natomiast najmniejszą, 15% w przedziale wieku od 18 do 29 lat. Wśród przedsiębiorców, dominowały osoby z wykształceniem średnim zawodowym (37,6% wśród wszystkich respondentów), natomiast najmniej liczną grupą okazały się osoby z wykształceniem podstawowym. Około połowa właścicieli firm samozatrudnieniowych posiadała doświadczenie związane z prowadzeniem działalności gospodarczej zdobyte przed okresem bezrobocia. Wśród nich są głównie osoby z wykształceniem średnim zawodowym oraz z wykształceniem wyższym. Wśród firm, których właściciele posiadali doświadczenie w momencie rozpoczęcia działalności na zasadach samozatrudnienia, dominują firmy pięcioletnie.

BIBLIOGRAFIA:

1. Blanchflower D. G., (2000), Self-employment in OECD countries, Nber Working Paper Series, National Bureau of Economic Research.
2. Dowgiałło Z. (red.), (1996), Słownik ekonomiczny dla przedsiębiorcy, Wydawnictwo Znicz, Szczecin.
3. Kent C. A., (1993), Rola przedsiębiorcy w gospodarce, Baylor University [w:] Kammerschen D. R., McKenzie R. B., Nardinelli C., *Ekonomia*, Fundacja Gospodarcza NSZZ „Solidarność”, Gdańsk.
4. Kraśnicka T., (2002), *Koncepcja rozwoju przedsiębiorczości ekonomicznej i pozaekonomicznej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice.
5. Lemańska-Majdzik A., *Czynniki sukcesu firm powstałych w wyniku samozatrudnienia*, Praca doktorska, Uniwersytet Łódzki, Łódź, 2006.
6. Lemańska-Majdzik A., Stawasz E., (2007), *Samozatrudnienie, aktywne formy przeciw-*

- działania bezrobociu – doświadczenia krajowe i zagraniczne [w:] Skłodowski H. (red.), Stawasz E. (red.), Psychologiczne wyznaczniki poszukiwania pracy i samozatrudnienia w regionach zmarginalizowanych, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
7. Milian L., (2000), Przedsiębiorczość i przedsiębiorstwo turystyczne. Socjopsychologiczne uwarunkowania sukcesu, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa.
 8. Piasecki B., (1998), Przedsiębiorczość i mała firma. Teoria i praktyka, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
 9. Pisarczyk Ł., (2003), Różne formy zatrudnienia, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa.
 10. Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2002 – 2003, PARP, Warszawa, (2004).
 11. Safin K. (red.), (2002), Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości w regionach o monokulturze przemysłowej, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.
 12. Sudoł S., (2002), Przedsiębiorstwo. Podstawy nauki o przedsiębiorstwie. Teorie i praktyka zarządzania, Wydawnictwo Tonik, Toruń.
 13. Szymczak M. (red.), (1994), Słownik Języka Polskiego, Tom II, PWN, Warszawa.
 14. Bobińska M., Fotografia małych i średnich, Rzeczpospolita z dn. 10-09-02.
 15. Dictionary.LaborLawTalk.com.
 16. www.samozatrudnienie.pit.pl.